

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, доцента ЗАХАРЕВИЧА Миколи Анатолійовича
на дисертацію ГОНЧАРА Сергія Миколайовича
на тему: «Формування готовності тренерів-викладачів
спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність теми обраного дослідження. Сучасний етап розвитку вітчизняної системи освіти та дитячо-юнацького спорту відбувається в умовах глибинних соціально-економічних, цифрових та організаційно-педагогічних трансформацій. Динамічна цифровізація суспільних процесів, упровадження новітніх педагогічних концепцій, а також складні виклики сьогодення (зокрема наслідки пандемії та умови воєнного стану в Україні) вимагають якісно нового рівня професійної підготовленості фахівців галузі фізичної культури і спорту. Особливе місце у цій системі посідають тренери-викладачі спеціалізованих закладів освіти, чия професійна діяльність вирізняється багатовимірним, інтегративним характером, поєднуючи навчально-тренувальну, виховну, розвивальну, оздоровчу, психолого-педагогічну та організаційно-управлінську функції.

Аналіз сучасної освітньо-спортивної практики засвідчує наявність гострої суперечності між зростаючими вимогами суспільства й держави до якості підготовки спортивних кадрів та реальним рівнем готовності більшості тренерів-викладачів до системного, методично обґрунтованого застосування інноваційних освітніх технологій, цифрових засобів, методів відеоаналізу, гейміфікації та здоров'язберезувальних методик у навчально-тренувальному процесі.

У цьому контексті дисертаційне дослідження Гончара Сергія Миколайовича, присвячене теоретичному обґрунтуванню, розробленню та експериментальній перевірці технології формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій, є надзвичайно актуальним, своєчасним і має важливе теоретико-методологічне та практичне значення. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри управління та освітніх технологій Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Розвиток педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти в умовах освітніх трансформацій» (державний реєстраційний номер 0118U004694).

Найсуттєвіші наукові результати, що містяться в дисертації. Дисертантом на основі аналізу філософських, педагогічних, психологічних джерел, спортивно-методичної літератури та нормативно-правових документів з'ясовано стан дослідженості проблеми формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій у теорії та практиці професійної освіти. Уточнено сутність базових понять дослідження, зокрема «педагогічна технологія», «інноваційна освітня технологія», «цифрова компетентність тренера», «готовність тренера-викладача до застосування інноваційних освітніх технологій» та розкрито їх взаємозв'язки у структурі професійно-педагогічної діяльності; визначено та обґрунтовано компоненти, критерії, показники і рівні сформованості зазначеної готовності; виявлено й обґрунтовано педагогічні умови формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій; розроблено структурно-функціональну

модель досліджуваного процесу; експериментально перевірено ефективність розробленої технології та педагогічних умов її реалізації.

Нові факти, одержані здобувачем. У дисертації уперше теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено авторську технологію формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій; розроблено її структурно-функціональну модель, яка охоплює концептуально-цільовий, змістовий, процесуальний та результативний блоки у єдності з визначеними педагогічними умовами її реалізації.

Конкретизовано компонентну структуру готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій, що включає мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний компоненти; визначено відповідні критерії, показники та рівні (високий, достатній, середній, низький) її сформованості, що дало змогу здійснити об'єктивну діагностику результатів дослідження.

Уточнено сутнісний зміст понять «готовність тренера-викладача спеціалізованого закладу освіти до застосування інноваційних освітніх технологій», «інноваційне освітньо-тренувальне середовище», «цифровізація навчально-тренувального процесу» з урахуванням специфіки майбутньої та сучасної фахової діяльності тренерсько-викладацького складу в умовах освітніх трансформацій.

Подальшого розвитку набули зміст, форми, методи й технології формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій, зокрема в частині інтеграції цифрових, відеоаналітичних, гейміфікованих та здоров'язбережувальних засобів у навчально-тренувальний процес спеціалізованих закладів освіти, розроблення спецкурсів та залучення ресурсів спеціалізованого освітнього середовища для розвитку фахової майстерності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується застосуванням методології, адекватної меті та завданням дослідження, а також специфіці його об'єкта й предмета (компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, системного та технологічного підходів). У роботі використано комплекс наукових методів, необхідний і достатній для досягнення поставлених цілей (теоретичних, емпіричних і математико-статистичних із застосуванням t-критерію Стюдента), а також здійснено практичне апробування та упровадження отриманих результатів, що підтверджує їхню прикладну цінність і реальну ефективність.

Особливо варто відзначити використання автором міждисциплінарного підходу, який дозволяє інтегрувати знання з професійної педагогіки, теорії та методики фізичного виховання і спорту, спортивної психології та інформаційно-комунікаційних технологій. Це забезпечує цілісне розуміння проблеми формування готовності тренерів-викладачів та розроблення ефективних шляхів її вирішення.

Сформована джерельна база дисертації відрізняється різноманітністю та достатньою повнотою (містить 184 найменувань), що свідчить про високий рівень інформативності та валідності дослідження.

Науковий апарат дисертації сформовано коректно, він повністю відповідає чинним вимогам до дисертацій і є достатнім для ефективного вирішення поставлених завдань.

Анотація подана українською та англійською мовами, повно й точно відображає зміст роботи, висвітлює її ключові наукові та практичні аспекти.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також широкою апробацією результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та висвітленням у 5 опублікованих наукових працях.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у розробленні та впровадженні у навчально-тренувальний процес спеціалізованих закладів освіти та освітній процес закладів вищої освіти авторської програми професійної підготовки/підвищення кваліфікації, навчально-методичного супроводу, а також методичних рекомендацій «Підготовка тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій у навчально-тренувальному процесі» (обсягом 66 с., у співавторстві). Створено та впроваджено діагностичний інструментарій для виявлення рівня сформованості готовності тренерів-викладачів на різних етапах дослідження.

Матеріали дисертації можуть бути ефективно використані в системі підвищення кваліфікації та післядипломної освіти спортивно-педагогічних кадрів, у процесі підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» та 017 «Фізична культура і спорт» у ЗВО, а також безпосередньо у практичній діяльності тренерів-викладачів ДЮСШ, спортивних ліцеїв та коледжів.

Експериментальну базу дослідження становили спеціалізовані заклади освіти спортивного спрямування, розташовані в різних регіонах України, зокрема в містах: Київ, Вінниця, Ладижин, Львів, Івано-Франківськ, Черкаси та Кропивницький.

Результати дослідження мають також наукову значущість, оскільки розширюють теоретико-методологічні основи формування фахових компетентностей у тренерів-викладачів, а також створюють підґрунтя для подальших наукових розвідок у галузі спортивної педагогіки, цифровізації спортивної освіти та компетентнісного підходу в підготовці фахівців галузі фізичної культури і спорту.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація має традиційну, логічно впорядковану структуру. Загальний обсяг роботи становить 326 сторінок, робота містить 26 таблиць, 14 рисунків та список використаних джерел із 184 найменувань.

У **вступі** здобувачем ґрунтовно обґрунтовано актуальність обраної теми, що зумовлена сучасними вимогами до цифровізації та модернізації освітньо-тренувального процесу у спеціалізованих закладах освіти в умовах загальнонаціональних трансформацій галузі фізичної культури і спорту. У вступній частині чітко окреслено науковий апарат дослідження: визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, розкрито комплекс теоретичних, емпіричних і математико-статистичних методів дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено достовірні відомості про їх особисту апробацію на науково-практичних конференціях і публікацію у фахових наукових виданнях.

У **першому розділі** «Формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій як проблема педагогічної теорії і практики» здобувачем здійснено глибокий і всебічний міждисциплінарний аналіз вітчизняного та зарубіжного науково-педагогічного доробку, нормативно-правової бази та сучасної практики підготовки спортивно-педагогічних кадрів.

Уточнено та конкретизовано сутність ключових категорій дослідження, зокрема: *«педагогічна технологія», «інноваційна освітня технологія», «цифрова компетентність тренера», «змішане навчання у спорті».*

Здійснено ґрунтовну характеристику сучасного стану, специфіки та ключових бар'єрів (інформаційно-технічних, психологічних, методичних) у діяльності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти (зокрема ДЮСШ, спортивних ліцеїв та коледжів).

Обґрунтовано необхідність переходу від традиційних, переважно інтуїтивно-репродуктивних форм побудови тренувального процесу до системного впровадження інноваційних технологій (комп'ютерного відеоаналізу рухових дій, систем моніторингу серцевого ритму, електронних щоденників самоконтролю, дистанційних освітніх платформ для теоретичної підготовки).

У **другому розділі** «Теоретичне обґрунтування технології формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій» подано цілісну авторську концепцію та науково обґрунтовано структурно-функціональну модель досліджуваного процесу.

Структурно-функціональна модель охоплює чотири взаємопов'язані блоки: концептуально-цільовий (методологічні підходи: системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, технологічний; принципи інноваційності, диференціації, неперервності); змістовий (програми фахового розвитку, спецкурси, варіативні цифрові модулі); процесуальний (етапи реалізації, інтерактивні й мультимедійні форми та методи навчання); діагностико-результативний (критерії, показники, рівні готовності).

Деталізовано критеріальний апарат оцінювання готовності тренерів-викладачів, який містить чотири компоненти:

Мотиваційний критерій (показники: наявність інтересу до інноваційно-цифрової діяльності, прагнення до самовдосконалення, цінність здоров'язбережувального навчання).

Когнітивний критерій (показники: повнота, системність і якість знань про методику застосування інноваційних освітніх технологій, аналітичне програмне забезпечення та цифрові інструменти).

Діяльнісний критерій (показники: сформованість практичних умінь оперувати цифровими технологіями безпосередньо в навчально-тренувальному процесі, проєктувати інноваційні заняття).

Рефлексивний критерій (показники: здатність до об'єктивного аналізу власних досягнень і помилок, самооцінка ефективності впровадження інновацій).

Сформульовано характеристику чотирьох рівнів сформованості готовності тренерів-викладачів: *високий (творчий), достатній (професійно-функціональний), середній (репродуктивно-адаптивний), низький (початково-пасивний)*.

У **третьому розділі** «Експериментальна перевірка технології формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій» висвітлено організацію, поетапну логіку та науково-методичний супровід педагогічного експерименту (констатувального, формувального та контрольного етапів).

Докладно описано методику реалізації визначених педагогічних умов та проходження респондентами спеціалізованого спецкурсу, використання практичних тренінгів, кейс-методів, моделювання інноваційних тренувальних занять.

Проведено порівняльний аналіз результатів у контрольній та експериментальній групах. Отримані дані підтвердили статично значущий зсув показників у бік підвищення рівнів готовності (збільшення частки тренерів у експериментальній групі з високим і достатнім рівнями на тлі відсутності суттєвих змін у контрольній групі).

Важливим науково-практичним здобутком розділу є експериментальне доведення того, що зростання готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій позитивно та опосередковано відображається на якісних показниках їхніх

вихованців. Зокрема, у результаті формувального впливу зафіксовано приріст показників фізичної підготовленості юних спортсменів в експериментальній групі на 18 % (проти 7 % у контрольній групі), що підтверджує високу дидактичну й прикладну ефективність розробленої технології.

Загальні висновки відображають основні результати дослідження відповідно до поставлених завдань, є узагальненими, логічними та обґрунтованими.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації. Аналіз змісту дисертаційного дослідження, його результатів, висновків, пропозицій і рекомендацій дає підстави стверджувати, що здобувач Гончар Сергій Миколайович дотримався загальноприйнятих вимог академічної доброчесності. У дисертації належним чином оформлено посилання на використані наукові, документальні та статистичні джерела, що свідчить про відповідальне ставлення автора до використання результатів попередніх досліджень і дотримання принципів цитування. Анотація є змістовною та структуровано поданою, чітко відображає мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, його наукову новизну та практичне значення. Її зміст повністю узгоджується з основними положеннями дисертації, не містить тверджень, які не мають підтвердження в основному тексті роботи, що засвідчує її достовірність і відповідність вимогам.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження або вказують на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час захисту дисертації. Водночас, не дивлячись на відзначені досягнення, дисертація Гончара Сергія Миколайовича не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень, тому дозволимо висловити деякі зауваження та побажання:

1. У дослідженні позитивна динаміка ефективності авторської технології переконливо доведена через показники фізичної підготовленості вихованців спеціалізованих закладів освіти. Які саме безпосередні зміни відбулися у рівнях сформованості структурних компонентів готовності (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивного) у самих тренерів-викладачів експериментальної групи та за допомогою яких підтверджувальних математико-статистичних критеріїв це було перевірено?

2. У теоретичному розділі дисертації детально проаналізовано значний масив наукових джерел та дефініцій (зокрема поняття «педагогічна технологія», «інноваційна освітня технологія», «цифрова компетентність», «змішане навчання» тощо). Як саме у Вашій авторській концепції співвідносяться загальнопедагогічні/дидактичні інновації (наприклад, контекстне чи гейміфіковане навчання) із суто цифровими інструментами та платформами? Чи передбачено чіткі межі використання цифрових засобів під час реалізації конкретних форм підготовки?

3. Запропонована Вами модель є уніфікованою для тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти. Скажіть, будь ласка, у чому полягає специфіка адаптації Вашої технології до тренерів, які працюють з різними групами видів спорту (наприклад, циклічними видами, спортивними єдиноборствами чи командними іграми)?

4. У роботі слушно зазначено, що впровадження інноваційних та цифрових технологій постає перед низкою практичних труднощів: недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення окремих спеціалізованих закладів освіти, нестабільний інтернет, а також психологічна чи технологічна неготовність частини тренерів. Зважаючи на реалії сьогодення та можливі обмеження матеріально-технічного або цифрового забезпечення в окремих закладах освіти, якими є Ваші рекомендації щодо використання авторської технології в умовах відсутності стабільного інтернет-зв'язку або обмеженого доступу до сучасного обладнання?

5. Педагогічний експеримент охоплював три послідовні етапи впродовж 2023–2026 рр., що забезпечило отримати об'єктивні й статистично значущі результати. Утім, у висновках недостатньо висвітлено питання того, як підтримується та розвивається сформована готовність тренерів-викладачів у довгостроковій перспективі після завершення формальних курсів/програми підготовки. Яким чином, на Вашу думку, має забезпечуватися сталість сформованої готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій у довгостроковій перспективі – після завершення формувального етапу експерименту та курсової/програмної підготовки?

Висловлені зауваження та запитання мають переважно полемічний і порадицький характер і не впливають на позитивну загальну оцінку дисертації.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження висвітлено в 12 наукових працях автора, з яких 5 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 7 тез наукових доповідей, опублікованих у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Отже, здобувач дотримався вимог щодо опублікування результатів дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії. Опубліковані праці повністю відображають ключові положення дисертації, підтверджують наукову новизну та практичне значення дослідження.

Загальний висновок. Дисертація Гончара Сергія Миколайовича на тему: «Формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Гончар Сергій Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент доцент кафедри професійної освіти та технологій за профілями Уманського національного університету, кандидат педагогічних наук, доцент Микола ЗАХАРЕВИЧ